

Javaslatok oktatási tárgyú kiemelt jogszabályok módosítására Iskolai könyvtári szempontok

2026. október 22.

Az oktatást érintő jogi szabályozás teljes, egységes koncepció mentén való átalakítása hosszabb szakmai, társadalmi egyeztetési folyamatokat igényel. Addig is szükséges és lehetséges elvégezni bizonyos korrekciókat a jelenleg érvényes jogszabályokon. Jelen javaslataink ezt célozzák. Mind olyan, ami már a következő tanévtől fontos változásokat hozhat: a még meglévő értékek megtartását, a kollégák megbecsülését, egy 21. századi oktatás felé való elmozdulás alapozását. Jelentős költségvetési többletet viszont nem igényelnek.

A könyvtár kötelező működtetése

1. Helyzet: A jelen jogszabályok alapján iskolai könyvtárat működtetni kötelező a köznevelésben és a szakképzésben is. Ez viszont csak rendeleti szintű előírás, bár a törvényből is levezethető, hiszen a tanulónak és a pedagógusnak joga használni. Ez a tanulók között esélyegyenlőtlenséget eredményez, mert a statisztika szerint ezt azt iskolák 30-40%-ban semmilyen formában nem biztosítják. És a helyzet romlik.

Javaslat: Törvényi szintre kell emelni a működtetés előírását.

Szövegszerű javaslat1: Nkt. 7.§ (7): Az (1) b-e, g-l) szerinti köznevelési intézmény a pedagógusok és más dolgozók munkájának és a tanulók tanulásának és jóllétének támogatására, annak eszközeként és helyszíneként könyvtárat működtet. (Szövegváltozat: iskolai könyvtári szolgáltatásokat nyújt.)

Szövegszerű javaslat2.: Szkt. 19. § [A szakképző intézmény tevékenysége]

(6) A szakképző intézmény a pedagógusok és más dolgozók (rég szöveghez illeszkedően: oktatók) munkájának és a tanulók tanulásának és jóllétének támogatására, annak eszközeként és helyszíneként könyvtárat működtet. (Szövegváltozat: iskolai könyvtári szolgáltatásokat nyújt.)

Indoklás: A megerősítés megtétele azért szükséges már a mostani változtatásoknál, mert meg kell akadályozni a jelenleg működő könyvtárak megszüntetését, mely sajnálatos módon zajlik. Különösen a szakképzésben, ahol a jogi előírások ebben a tekintetben megengedőbbek.

Könyvtárostánár alkalmazási kötelezettsége, létszáma

2. Helyzet: A jogszabályok több pontjából levezethető, hogy könyvtárostánárt alkalmazni kötelező, hiszen a kötelezően ellátandó könyvtári feladatok között vannak tanítási és más pedagógusi feladatok. Ez viszont nincs egyik helyen sem egyértelműen kimondva, így a gyakorlatban a fenntartók, intézményvezetők megkérdőjelezzik, eltekintenek tőle. Mindezt teszik a gyerekek és az iskolai dolgozók kárára. Az elmúlt években elindult az a gyakorlat is, hogy a meglévő, jól működő iskolai könyvtárak könyvtárostánári státuszát csökkentik, NOKS-ra sorolják vagy akár meg is szüntetik. A nyugdíjba menő könyvtárostánár kollégák után ez fokozott veszély.

Javaslat: A jognak garantálni kell a meglévő iskolai könyvtárak minimális szakemberszükségletét és motiválni a minél nagyobb arányú, kifejezetten könyvtárostánári szaktudás biztosítását.

Szövegszerű javaslat: **401/2023.** (VIII. 30.) Korm. rendelet a pedagógusok új életpályájáról szóló 2023. évi LII. törvény végrehajtásáról **3. §** (x) A pedagógus munkakörök közül a könyvtárostánár vagy könyvtárostánító finanszírozott létszámát az iskolai könyvtár SZMSZ-ben meghatározott nyitvatartása és a gyermeklétszám alapján kell megállapítani oly módon, hogy a napi nyitvatartási idő nem lehet kevesebb a napi 2 óránál és a heti 14 óránál, 500 gyermek felett a heti 24 óránál, 1000 gyermek felett a heti 40 óránál. A nyitvatartási idő maximum 50%-a az 500 főnél magasabb tanulólétszámmal rendelkező intézményekben biztosítható nem pedagógus könyvtári szakképzettségű dolgozóval.

Indoklás: Egy könyvtárostánár, könyvtárostánító neveléssel-oktatással lekötött munkaideje heti 24 óra. A PúéTV. 80. § (4) szerint ennek keretében biztosítja a nyitvatartást és a könyvtári foglalkozásokat. (Ha változik ez az óraszám, akkor a fenti szövegnek is változnia kell.) A szükséges létszámot ennek figyelembevételével kell kiszámolni.

Az iskolai könyvtár nyitvatartását a helyi igények szerint kell alakítani az iskolapolgárok és a szülők közös megegyezésével. Ennek viszont egy minimum korlátot kell szabni, hogy a költségvetési megszorításoknak ne essen áldozatul az oktatás minősége. Emellett ott, ahol még nem alakult ki az intézményi könyvtárhasználói kultúra, esélyt kell arra biztosítani. Emellett a meglévő értékeinket védeni szükséges. Az évtizedek alatt felépített könyvtárak, könyvtári vagyonok nem tudnak hasznosulni, kárba vesznek, ha nincs szakember.

Fontos és támogatandó dolog az intézményi autonómia, de nem támogathat a kormányzat olyan gyakorlatot, mely lehetővé teszi, hogy egyes intézmények tanulói ne részesüljenek iskolai könyvtári szolgáltatásokban. Ez nem engedhető meg a szövegértés, az információs műveltség és a mentális jóllét jelenlegi hazai szintje mellett.

(PúéTV. 28. § [A foglalkoztatotti létszám] (1) A nevelési-oktatási intézményekben alkalmazottak körét és finanszírozott létszámát az e törvény felhatalmazása alapján kiadott kormányrendelet határozza meg.)

A könyvtárosok besorolása, munkaköre

3. Helyzet: A jelenlegi jog nem zárja ki elég egyértelműen, hogy pedagógus végzettséggel rendelkező kollégát ne pedagógus, hanem NOKS besorolással foglalkoztassanak. Az elmúlt évek elterjedt gyakorlata volt fenntartó-típustól függetlenül, hogy kollégákat átsoroltak pedagógusból NOKS munkakörbe. Helyzet elé állították őket: ha nem akarták elveszíteni a munkájukat, kényszerűen beleegyeztek az átsorolásba

Javaslat: A jogszabálynak egyértelművé kell tenni, hogy amennyiben az iskolai könyvtárban a jogszabálynak megfelelő pedagógus és könyvtáros szakképzettséggel is rendelkező kolléga

dolgozik, akkor őt mindenképpen pedagógus munkakörben kell alkalmazni. Mérlegelési lehetőség több alkalmazott esetén lehet, de ebben az esetben, ha mindketten végeznek pedagógusi feladatokat, akkor mindkettőjük jogszabálynak megfelelő besorolása: pedagógus kell legyen.

Szövegszerű javaslat: **Púétv. 4.§** (x) vagy más hely: Amennyiben a köznevelési intézmény könyvtárában nem foglalkoztat más könyvtárostanárt(tanítót), akkor a pedagógus munkakör betöltéséhez szükséges végzettségű könyvtáros kizárólag könyvtárostanárt(tanító) munkakörben, pedagógus jogviszonyban foglalkoztatható.

Indoklás: A nem a szakképzettségnek és a munkavégzésnek megfelelő alkalmazás jogtalan és megalázó. Sajnos jelenleg ez nem egyedi eset. Szükséges a lehető leghamarabb visszaadni/megadni a kollégáknak a megbecsülést, a tiszteletet. Ez pedig nem egyedi eset. Feltehetően nincs más olyan szakma az oktatási intézményekben, amit két típusú munkakörben lehet művelni, így ez a probléma elsősorban a könyvtárosokat érinti, így rájuk nevesítve érdemes szabályozni, de általános szabályozást is el tudunk fogadni.

A könyvtárostanárt munkaideje

4. Helyzet: A könyvtárostanárt **munkaidejének** felosztása/beosztása korábban jogilag szabályozottabb volt. Így is sok helyen nehezen volt védhető, hogy a könyvtárostanárt könyvtárosi háttérmunka végzésére fordítandó munkaidejét ne töltsék fel az intézményvezetők könyvtári nyitvatartással és más iskolai feladatokkal.

Javaslat: Állítsák vissza a 2023-ban törölt meghatározását a könyvtárostanárt feladatainak, idejének.

Szövegszerű javaslat: **Púétv. 80. § (4)** vagy 81. § (4): “Az iskolai, kollégiumi könyvtárostanárt, könyvtárostanárt a neveléssel-oktatással lekötött munkaidő keretében biztosítja a könyvtár nyitva tartását, a könyvtári órákat.” [Innen a visszaállítandó szöveg:] Munkaköri feladatként a neveléssel, oktatással le nem kötött munkaidő hetven százaléka – a könyvtár zárva tartása mellett – a munkahelyen végzett könyvtári munkára (az állomány gyarapítása, gondozása, könyvtári kutatómunka), iskolai kapcsolattartásra, a neveléssel oktatással le nem kötött munkaidő harminc százaléka a munkahelyen kívül végzett felkészülésre, könyvtári kapcsolatépítésre, állománygyarapításra, továbbá a pedagógus-munkakörrel összefüggő más tevékenység ellátására szolgál.

Indoklás: A könyvtár működtetése több mint nyitvatartás. Az állomány gondozása, a programok szervezése időigényes és precizitást igénylő feladat gazdasági felelősséggel. Elvégzésére dedikált idő kell. Emellett pedig nem végezhető kellő minőségben más munkával azonos időben. Pl.: a nyitvatartás vagy a gyerekefelügyelet, vagy helyettesítés alatt.

A könyvtárostanárt szakképzettsége

5. Helyzet: Az iskolai könyvtáros könyvtári szakképzettségére nézve engedményt tesz a jogszabály. Ez ellen a KTE évekig tiltakozott, mert az „egyszemélyes” könyvtárakban fontos, hogy a kollégák könyvtári területen is magasan képzettek legyenek, hiszen minden munkafolyamatot önállóan kell végezzenek. A pedagógushíányra való tekintettel viszont már annak is örülünk, ha nem könyvtári szakképzettség nélkül végeztetnek könyvtári munkát. Az engedménnyel viszont az a gond, hogy a jogszabály által jelenleg tett engedmény lehetősége Magyarországon nem létezik. Nincsen és nem is volt „iskolarendszeren kívüli oktatásban szerzett emelt szintű könyvtárosi szakképesítés”.

Javaslat: Engedményként fogadják el segédkönyvtáros képzést.

Szövegszerű javaslat: 401/2023. Korm. rend. 9. § (8): „Iskolai, kollégiumi könyvtárostánárnak vagy könyvtárostánítónak alkalmazható az is, aki a 2. mellékletben foglaltak szerint az iskolában, kollégiumban pedagógus-munkakör betöltésére jogosító tanítói vagy tanári végzettséggel és szakképzettséggel, továbbá ~~iskolarendszeren kívüli oktatásban szerzett emelt szintű könyvtárosi segédkönyvtáros~~ szakképesítéssel rendelkezik.”

Indoklás: Azonnali módosítása nem igényel költségvetési forrást, de segítene az üres álláshelyek megfelelő feltöltésében. Segítene az erre a területre is jellemző szakemberhiánynak. A felvett kollégákkal pedig több iskolában tudnának az iskolák a könyvtári szolgáltatáshoz való jogot biztosítani, a meglévő könyvtárakat hasznosítani.

A segédkönyvtáros szakképesítés hosszabb megnevezése: Segédkönyvtáros megnevezésű szakképesítés megszerzésére irányuló szakmai képzés

Tankönyv - a könyvtári állományfejlesztés biztosítása

6. Helyzet: A lakosság, a gyerekek szövegértése és olvasáshoz való viszonya romlik. Az iskolai könyvtáraknak nincs könyvbeszerzési kerete, kevés könyvtár és kis példányszámban jut állományfejlesztéshez. Sok helyen még a klasszikus kötelező olvasmányokból is hiány van. A könyvtárostánár kollégák, trükkökkel és nagyfokú kreativitással küzdenek az olvasásfejlesztésért egy, a digitális korban amúgy is nehezített pályán. Ezek a megoldásmódok elsősorban a szülőkre és a helyi környezetre (pl.: iskolai alapítvány) épülnek, ami tovább nyitja a társadalmi ollót, hiszen nem mindenhol lehetőség.

Javaslat: Támogassák a könyvtárfejlesztést a meglévő költségvetési keretektől. Ennek van egyszerű és kipróbált módja.

Szövegszerű javaslat: Nkt. 93/E. § (1) Az iskola az iskolai tankönyvrendelés keretében a tankönyvjegyzéken szereplő tankönyvek közül választ és/vagy az iskolai könyvtár állományát fejleszti annak gyűjtőköri szabályzatának megfelelően a tanítás során használandó dokumentumokkal.

A nevelőtestületekre kell bízni, hogy iskolai célra milyen tankönyveket vagy más dokumentumokat rendel a tankönyvrendelés keretében. Törölni kell ennek korlátozását.

Indoklás: A jogszabályi hely jelen szövege nem teszi lehetővé a tankönyvjegyzéken kívüli beszerzést. A tankönyvpiac államosítása előtti jogszabályok lehetővé tették, hogy a tankönyvi normatíva 25%-a könyvtári állományra (nem feltétlenül tankönyvekre) is fordítható legyen. Ez - a már akkor is szűkös lehetőségek mellett - sokat számított. Azóta már ez sincs. Legalább ennek a visszaállítását kérjük, de javaslatunk a nevelőtestület teljes autonómiájának biztosítására épül. A pedagógusok el tudják dönteni, hogy munkájukat a tanulóknak vásárolt tankönyvek és/vagy a könyvtár fejlesztése segíti.

Tudjuk, hogy nagyon kicsi a költségvetési mozgástér. Ez a javaslat nem igényel plusz költségvetési forrást. A meglévő tankönyvtámogatási összeg racionálisabb, szakmai döntésen alapuló elköltését tenné lehetővé. Ennek technikai, számlakezelési, szállítási módjára is van egyszerű megoldás, hiszen a KELLO könyvterjesztő, könyvtárellátó is, nem csak tankönyvterjesztő.

Az új NAT szerinti tankönyvek megjelenése előtti úrben és a módszertani váltás támogatása érdekében fontos lenne ezt a módosítást még a következő tankönyvrendelés előtt megtenni.